

Commissie de genoemde maatregel een der minst bezwaarlijke. Hij sluit zich aan bij hetgeen in de Pachtwet is bepaald tot het tegengaan van buitensporige contracten.

De Commissie heeft daarom in haar conclusie aanbevolen het onderwerpen van overdracht van landelijke eigendommen aan de goedkeuring van voor verschillende gedeelten van het Rijk van overheidswege in te stellen deskundige organen. Daar het op deskundigheid op het gebied van landbouw en grondwaarde veel aankomt, zou de Commissie opdracht aan een uitsluitend uit juristen bestaand college ongewenscht achten. Zou men dus de opdracht geven aan een rechterlijk college, dan zou dit aangevuld moeten worden met deskundigen in gelijken geest als bij de Pachtwet is geschied ten aanzien van de Kantongerechten. De Commissie zou de voorkeur willen geven aan door de Regeering speciaal voor deze taak benoemde commissies, waarin naast deskundigen op het gebied van den landbouw ook het juridische element een plaats zou behooren te hebben.

De conclusies der studiec ommissie zijn op 10 October 1938 door het Hoofdbestuur der Groninger Maatschappij van Landbouw aanvaard.

Degenen, die aan de behandeling van het hier besproken rapport hebben meegewerkt, zullen zich niet hebben voorgesteld, dat het aanbevolen denkbeeld in de naaste toekomst geldend recht zou worden. Zij zagen een langen weg voor zich, die hun voorstel zou moeten doorloopen alvorens de erkenning te vinden, die voor een wettelijken maatregel noodig is.

Het heeft dan ook hun stoutste verwachtingen overtroffen, dat reeds thans een maatregel geldt, die niet alleen aankoop

van landerijen door niet-landbouwers tegengaat, maar deze zelfs onmogelijk maakt. Wij bedoelen het besluit van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Landbouw en Visscherij, van Financiën en van Justitie van 27 November 1940, houdende regelen met betrekking tot het vervreemden van landbouwgronden. Dit besluit verbiedt land aan een ander over te dragen zonder vooraf een schriftelijke verklaring van een erkend Pachtbureau te hebben verkregen, waaruit blijkt, dat tegen de tegenpraestatie, indien deze bedongen is, de voorwaarden en den verkrijger geen bezwaar bestaat en dat de algemeene of bijzondere landbouwbedrijfsbelangen niet worden geschaad. Deze verklaring wordt niet afgegeven, tenzij gebleken is: 1) dat de tegenpraestatie niet hooger is dan in het jaar 1939 voor soortgelijke goederen in dezelfde streek had kunnen zijn bedongen; 2) dat de toekomstige verkrijger landgebruiker is, d.w.z. dat hij rechtstreeks en zonder tusschenpersoon de leiding van het bedrijf heeft.

Door dit besluit is aan den landeigendom van niet-landbouwers geen algeheel einde gemaakt, want eenmaal bestaand eigendomsrecht wordt geëerbiedigd en kan door vererving op anderen overgaan. Maar aan nieuwe aankopen door niet-landbouwers is paal en perk gesteld.

Wel kent art. 3 van het besluit in bijzondere gevallen aan den Secretaris-Generaal van het Departement van Landbouw en Visscherij de bevoegdheid toe, na overleg met het Pachtbureau, de toestemming tot overdracht te geven, ook indien aan de bovenvermelde eischen niet is voldaan, maar niet waarschijnlijk is, dat daarbij van den eisch, dat de toekomstige verkrijger landgebruiker is, licht zal worden afgeweken.

Enkele opmerkingen over de economische structuur van Drenthe en Groningen

door dr. E. W. HOFSTEE.

Wanneer men globaal de economische structuur van een bepaald land of een bepaald gebied wil aangeven, doet men dat in regel door te vermelden, welk percentage van de in beroep werkzame personen in de verschillende hoofdbedrijfstakingen werkzaam zijn. Jammer genoeg beschikken wij nog steeds niet over cijfers, de beroepsbevolking betreffende, van jongeren

datum dan 31 December 1930, toen deze bij de Volkstelling werden verzameld. Een beeld van de absolute aantallen en de percentages van de verschillende hoofdbedrijfstakingen, volgens deze telling werkzaam in de provincies Drenthe en Groningen, vergeleken met Nederland als geheel, geeft de onderstaande tabel.

Aantal in de verschillende bedrijfstakingen in de provincies Drenthe en Groningen en in het Rijk werkzamen in absolute aantallen en in percenten van het totaal aantal in beroep werkzamen, naar de beroepstelling 1930.

	Drenthe				Groningen				Het Rijk			
	M	V	T	%	M	V	T	%	M	V	T	%
Industrie	21954	3061	25015	29,1	44397	6243	50640	33,3	1066049	169863	1235912	38,8
(w.o. oer, steenk. en turf)	(6717)	(1770)	(8487)	(9,9)	(132)	(1)	(133)	(0,1)	(49543)	(1906)	(61449)	(1,7)
Landbouw	31998	8704	40702	47,4	37056	3627	40683	26,7	529708	109318	639026	21,1
Visscherij	32	—	32	—	240	—	240	0,2	15816	348	16164	0,5
Handel en verkeer	8877	1614	10491	12,2	27850	5661	33511	22,-	557070	138385	695455	21,8
Overige	4268	5382	9650	11,3	9799	17395	27194	17,9	249316	349943	599259	18,8
Totaal	67129	18761	85890	100,-	119342	32926	152268	100,-	2417959	767579	3185816	100,-

De beroepstelling heeft het bezwaar, dat wat de in beroep werkzame vrouwen betreft, in het bijzonder voor het platteland — speciaal wat de in den landbouw werkzame vrouwen aangaat — de cijfers niet geheel betrouwbaar zijn. We geven

daarom in de volgende tabel ook nog het aantal mannen in de verschillende bedrijfstakingen werkzaam, uitgedrukt in het totaal aantal in beroep werkzame mannen.

Aantal in de verschillende bedrijfstakken werkzame mannen in percenten van het totaal in beroep werkzame mannen.

	Drenthe	Groningen	Het Rijk
Industrie.	32,7	37,2	44,1
(w.o. oer, steenkolen en turf)	(10,-)	(0,1)	(2,-)
Landbouw	47,7	31,1	21,9
Visscherij	—	0,2	0,7
Handel en verkeer	13,2	23,3	23,-
Overige	6,4	8,2	10,3
Totaal	100,-	100,-	100,-

Al zijn deze bovenstaande gegevens niet geheel „up to date”, voor het geven van een algemeen indruk zijn ze nog steeds voldoende.

De tabellen laten opmerkelijke verschillen tusschen beide provincies zien. In de eerste plaats valt het sterke verschil tusschen het aantal in de industrie werkzamen in Drenthe en Groningen op. Laat men de in de veenderijen werkzamen, als niet tot de eigenlijke industrie behorend, buiten beschouwing, dan blijkt het percentage in de industrie werkzamen in Groningen meer dan 1½ maal zoo hoog te zijn als in Drenthe. Nog groter is het verschil tusschen beide provincies, wat betreft het percentage werkzamen in handel en verkeer, dat in Groningen zelfs groter is dan in het Rijk als geheel en bijna dubbel zoo hoog als in Drenthe. Ook het percentage in de „Overige bedrijven en vrije beroepen” werkzamen is, vooral als men ook de vrouwen (dienstboden!) meetelt, in Groningen belangrijk hooger. Uit den aard der zaak brengt dit mee, dat het percentage voor de groote groep, die overblijft, de landbouw, in Groningen zeer veel lager is dan in Drenthe.

Nu klopt deze uitkomst van de statistiek tot op zekere hoogte met den algemeen indruk, dien men zich zal vormen, als men door eigen ervaring het economisch leven van beide provincies leert kennen. Industrie centra als de Groninger Veenkoloniën en de stad Groningen heeft Drenthe niet, terwijl als centrum van handel en verkeer de stad Groningen in Drenthe natuurlijk ook haar evenknie niet vindt.

Dit neemt echter niet weg, dat het verschil tusschen beide provincies groter lijkt, dan men zou verwachten. In Groningen heeft men in het algemeen de neiging om deze provincie nog in de eerste plaats als een agrarisch gewest te zien; volgens de beroepstelling echter leven in Groningen belangrijk meer menschen van de industrie, dan van den landbouw en is deze provincie dus in de eerste plaats een industriegebied.

Opvallend is vooral, dat, wanneer men de verspreiding van de in de industrie werkzamen over de provincies nagaat, blijkt, dat in Groningen ook in gemeenten, die men oppervlakkig gezien als zuiver agrarisch zou beschouwen, het percentage in de industrie werkzamen vrij hoog is, aanzienlijk hooger dan in de agrarische gedeelten van Drenthe. Zoo vindt men bijvoorbeeld in gemeenten als 't Zandt, Uithuizen, Warffum, Baflo, Leens etc. meer dan 25 % van de beroepsbevolking in de industrie werkzaam, terwijl in de agrarische gemeenten in centraal Drenthe voor het grootste deel minder dan 15 % in de industrie werkzaam is.

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor bij den handel; ook het percentage in dezen bedrijfstak werkzamen is in Groningen in de gemeenten, die als typisch agrarische gemeenten gelden, veel en veel hooger dan in de zuiver agrarische gemeenten in Drenthe. Tenslotte blijkt ook voor het verkeer en de overige bedrijven en beroepen precies hetzelfde.

Nu zijn de begrippen welke de beroepstelling gebruikt, niet geheel dezelfde als waarmee wij in het dagelijksch leven werken. Zoo rekent de beroepstelling onder industrie niet alleen de bedrijven, die geheel of grootendeels werken voor de grootere markt, de provinciale, de nationale of zelfs de internationale markt, doch ook de bedrijven, die geheel of grootendeels werken voor de plaatselijke markt, — de plaatselijke verzorgingsbedrijven dus — die wij gewoonlijk niet als industrie aanduiden.

Het is duidelijk, dat deze beide typen van bedrijven, gezien vanuit het oogpunt van de plaatselijke gemeenschap, een geheel verschillende beteekenis hebben. Een bedrijf, dat geheel of in hoofdzaak werkt voor de grootere, de niet plaatselijke markt, b.v. een stroocarton- of een aardappelmeelfabriek, brengt, doordat het zijn waren elders afzet, nieuwe inkomens, „primaire” inkomens, binnen de plaatselijke gemeenschap. Neemt het aantal van dergelijke bedrijven, we zullen kortweg zeggen „primaire” bedrijven, in een dorp of gemeente toe, of breiden dergelijke bedrijven zich uit, dan beteekent dit een toename van het „primaire” inkomen van de plaats en toename van de welvaart.

Geheel anders staat het met de plaatselijke verzorgende bedrijven, als bijvoorbeeld bakkerijen en slagerijen. Aantal en omvang van deze bedrijven is hoofdzakelijk afhankelijk van het „primaire” inkomen, dat door de „primaire” bedrijven binnen de plaatselijke gemeenschap wordt gebracht. Het inkomen, dat ondernemers en arbeiders in de plaatselijk verzorgende bedrijven genieten, is, vanuit plaatselijk oogpunt gezien, afgeleid, „secondair” inkomen, afgeleid van het inkomen, dat door de „primaire” bedrijven binnen de plaatselijke gemeenschap wordt gebracht. Met eenige beperking kan men zeggen, dat uitbreiding van het aantal plaatselijk verzorgende bedrijven geen verhooging van de welvaart beteekent, doch enkel, dat er meer personen van hetzelfde afgeleide inkomen moeten leven.

Is dus, economisch, gezien vanuit plaatselijk oogpunt, de functie van de „primaire” en de plaatselijk verzorgende bedrijven geheel verschillend, daarnaast is in den regel de aard der bedrijven geheel verschillend. De „primaire” bedrijven zijn in het algemeen de groote bedrijven, die grootendeels door mechanische arbeidskracht worden gedreven. De plaatselijk verzorgende bedrijven zijn in den regel de kleine bedrijven, die geheel of in hoofdzaak worden gedreven door menschelijke arbeidskracht. Zij vormen dus, in het algemeen gesproken, het ambacht, het handwerk.

Onze beroepstelling maakt, zoals gezegd, dit onderscheid niet. Voor haar vallen Werkspoor en de dorpsmederij en de Verkadefabrieken en een dorpsbakkerij in dezelfde groep.

Van bijzonder veel belang is deze kwestie in verband met het langs statistischen weg onderzoeken van de economische structuur van een bepaalde plaats of een bepaald gebied. Immers, wanneer wij een bepaalde plaats een industrieplaats noemen, dan denken wij daarbij niet aan het aantal bakkers, slagers en andere plaatselijke verzorgers, dat we daar vinden, doch aan den omvang, welke de eigenlijke industrie, de „primaire” industrie in die plaats heeft; de omvang dus, waarin de plaats afhankelijk is voor haar „primaire” inkomen van de industrie. Wanneer in tal van gemeenten in de afgelopen jaren het verlangen zich demonstreerde om te industrialiseeren, om door de industrie tot hogere welvaart te komen, dan heeft men daarbij nooit gedacht aan een uitbreiding van het aantal plaatselijke verzorgers. Integendeel, men heeft dit zooveel mogelijk trachten te remmen. Wat men wenschte was uitbreiding van de „primaire” industrie.

Hetzelfde geldt voor handel en verkeer. Wanneer wij Groningen een handelsstad noemen, doen wij dit niet, omdat in Groningen misschien meer kruideniers en ander plaatselijk verzorgende winkelbedrijven zijn dan in een andere plaats, doch omdat wij den handel in Groningen zien als een grondslag van het bestaan van de stad, omdat wij aannemen, dat door haar centrumfunctie in het distributieproces een belangrijk „primaire” inkomen naar de stad vloeit.

Wil men dus een juist beeld krijgen van de economische structuur van beide gewesten, dan moet men niet alleen weten hoeveel in de verschillende hoofdbedrijfstakken werken, doch welk deel hiervan in de „primaire” bedrijven en welk deel in de „secondaire” bedrijven werken. Men dient dus de verschillende hoofdbedrijfstakken naar dezen maatstaf te splitsen. Zonder moeilijkheden gaat dit niet en om een splitsing te maken, die voor de volle 100 % nauwkeurig is, is zelfs onmogelijk. In de eerste plaats zijn een groot aantal bedrijven tegelijkertijd werkende voor de plaatselijke markt en voor de grootere markt.

In het bijzonder geldt dit voor den handel. Zoo zijn er bijvoorbeeld in Groningen tal van winkels, die hun klanten zoowel in als buiten de stad hebben, die dus aan den eenen kant „primaire” inkomens van buiten brengen en aan den anderen kant een afgeleid inkomen trekken uit de door anderen binnen de stad gebrachte „primaire” inkomens.

Bovendien is onze beroepstelling, althans zooals ze tot nu toe is, op het maken van een dergelijke splitsing niet ingesteld. Er zijn beroepsgroepen (de kleinste onderafdeelingen van de beroepstelling) waarin zoowel bedrijven vallen, die in het algemeen uitgesproken plaatselijk verzorgend zijn als aan den anderen kant bedrijven, die dit in het algemeen niet zijn. Ik zal niet alle moeilijkheden opnoemen, die zich hebben voorgedaan, evenmin als de oplossingen, die wij daarvoor gevonden hebben en volsta met te zeggen, dat de resultaten uitwijzen, dat de gemaakte splitsing, hoewel ze zeker niet volledig nauwkeurig is en een benadering blijft, in het algemeen juist is geweest. De uitkomsten van deze splitsing waren zeer interessant. Wat de industrie betreft bleek, dat de typische plattelandsgemeenten in Groningen in het algemeen een percentage voor de eigenlijke, de „primaire” industrie vertoonen, dat niet of nauwelijks hooger is dan dat van de agrarische gemeenten in centraal Drenthe. In Warffum, Usquert, Kloosterburen, Eenrum, Baslo enz. is de eigenlijke industrie als bron van bestaan al evenmin van beteekenis als in Ruinen, Westerbork, Dwingelo enz.

Een geheel ander beeld geeft echter de plaatselijk verzorgende, de „secondaire” industrie. In de eerste plaats blijkt bij vergelijking met de eigenlijke industrie, dat vooral in de plattelandsgemeenten de overgrootste meerderheid van hetgeen als industrie te boek staat, geen eigenlijke industrie is, doch plaatselijk verzorgende industrie, ambacht. In de tweede plaats blijkt, dat in de Groninger plattelandsgemeenten de verzorgende industrie, deze „secondaire” industrie dus, een veel grootere beteekenis heeft, dan in de Drentsche gemeenten. Is er in Groningen geen enkele gemeente waar minder dan 12½ % van de in beroep werkzame mannelijke bevolking in dezen bedrijfstak werkt, in Drenthe werkt in 19 van de 34 gemeenten minder dan 12½ % in de plaatselijk verzorgende industrie. In de Groninger plattelandsgemeenten is het gemiddelde bijna 20 %, in een groot aantal der Drentsche agrarische gemeenten nog geen 10 %.

Inderdaad is in Groningen ook het aantal in de eigenlijke industrie werkzamen hooger dan in Drenthe. Groningen is, zooals iedereen, die beide gewesten kent, weet, meer geïndustrialiseerd. Het bijzonder hooge cijfer, dat bij de groepeerings van de beroepstelling, Groningen, vergeleken met Drenthe, voor de industrie vertoont, geeft echter in feite een verkeerdt beeld. Het komt in de eerste plaats voort uit de sterke ontwikkeling van de plaatselijk verzorgende industrie, de „secondaire” industrie. De industrie is voor Groningen in veel mindere mate een „primaire” basis van bestaan, als men op grond van de uitkomsten van de beroepstelling zou verwachten.

De andere hoofdbedrijfstakken zijn, zooals ik reeds opmerkte, op dezelfde wijze ontleed, met uitzondering van den landbouw, de visscherij en jacht, die in hun geheel onder de „primaire” bedrijven vallen.

De ontleding van handel en verkeer leverde een soortgelijk resultaat op. Ook hier bleek het verschil tusschen Drenthe en Groningen vooral weer zijn: oorsprong te vinden in den veel grooteren omvang, die de plaatselijk verzorgende handels- en verkeersbedrijven, vergeleken met Drenthe, in Groningen bezitten. Wel blijken ook handel en verkeer voor Groningen als „primaire” bestaansbron meer te beteekenen dan voor Drenthe, maar het is voornamelijk weer de sterke ontwikkeling van de plaatselijke verzorging, die Groningen vertoont, die dezen bedrijfstak zoo'n grooten omvang geeft.

Bijzonder interessant is de verspreiding van een wel bij uitstek verzorgende groep, n.l. die van de dienstboden in beide gewesten. Terwijl op het platteland van Noord-Groningen de dienstboden meestal meer dan 10 % vormen van het totaal aantal in beroep werkzamen (mannen en vrouwen samen),

bedraagt dit percentage op het Drentsche platteland zelden meer dan 4 % en vaak zelfs minder dan 2 %.

Heeft men op deze wijze alle bedrijven en beroepen gesplitst in „primaire” en verzorgende, dan kan men nagaan hoeveel percent van de beroepsbevolking in totaal werkt in de „primaire” bedrijven en beroepen en hoeveel in de verzorgende. Het verschil tusschen Drenthe en Groningen blijkt dan wel zeer groot. Terwijl er in Groningen practisch geen enkele gemeente is, waar minder dan 25% van de in beroep werkzame mannen in de verzorgende beroepen werkt en er verschillende plattelandsgemeenten zijn, waar meer dan 35% hierin werkt, blijven in Drenthe 24 van de 34 gemeenten beneden de 25% en blijft een viertal gemeenten zelfs beneden 15%.

Om tenslotte na te gaan in welken omvang de beide provincies en de daarin gelegen gemeenten hun bestaan op de diverse primaire bedrijven grondvesten, kan men berekenen, welk percentage de in de „primaire” bedrijven en beroepen in iederen hoofdbedrijfstak werkzamen uitmaken van het totaal der in de „primaire” bedrijven en beroepen werkzamen.

Het blijkt dan, dat inderdaad de industrie als „primaire” bestaansgrondslag in Groningen meer beteekent dan in Drenthe. Vooral de Groninger Veenkoloniën teekenen zich als industriegebied duidelijk af. Een drietal plaatsen, Oude Pekela, Hoogkerk en Appingedam blijken zelfs voor meer dan de helft de grondslag van hun bestaan in de eigenlijke, de „primaire” industrie te hebben. Tegelijkertijd blijkt echter, dat voor de agrarische gemeenten in Noord-Groningen de industrie als „primaire” bestaansgrondslag, evenmin als voor de Drentsche agrarische gemeenten, van beteekenis is. In de overgrootste meerderheid werkt nog geen 5% van het totaal in de „primaire” bedrijven werkzamen in de industrie.

Noord-Groningen blijkt in wezen even agrarisch als centraal-Drenthe, terwijl duidelijk blijkt, welk een overheerschende beteekenis de landbouw als „primaire” bestaansbron voor Groningen in het algemeen nog steeds heeft.

In tegenstelling met de conclusie, die men oppervlakkig uit de beroepstelling zou trekken, blijkt de landbouw nog steeds de zuil te zijn, waarop het economische leven van de provincie Groningen rust.

Er blijft nu nog de vraag over, waarom in Groningen de plaatselijke verzorging naar verhouding zooveel meer menschen tot zich heeft getrokken dan in Drenthe.

Zooals wij reeds opmerkten, is de omvang, welke de plaatselijk verzorgende bedrijven kunnen aannemen in de eerste plaats afhankelijk van het „primaire” inkomen, dat door de „primaire” bedrijven en beroepen binnen de plaatselijke gemeenschap wordt gebracht. Dit „primaire” inkomen is in Groningen gemiddeld veel hooger dan in Drenthe. In de eerste plaats ligt dit aan de vruchtbare Groninger bodem. Ondanks de groote verbeteringen, welke de landbouw op de zandgronden heeft ondergaan, brengt nog steeds dezelfde hoeveelheid arbeid op den kleigrond belangrijk meer voort dan de zandgrond. Het inkomen, dat boer en arbeider gemiddeld uit het agrarisch bedrijf trekken, is in Drenthe lager dan in Groningen. Bovendien heeft in Groningen de landbouwersbevolking een belangrijk hooger vermogen dan in Drenthe, zoodat ook het inkomen uit het vermogen belangrijk hooger is. Statistiek van inkomen en vermogen vertoonen voor de agrarische gebieden voor Drenthe en Groningen zeer groote verschillen en het ligt dus voor de hand, dat in Groningen heel wat meer bij de verzorgende bevolking gekocht kan worden dan in Drenthe. Brengen boer en arbeider persoonlijk dus in Groningen gemiddeld meer werkgelegenheid voor de „secondaire” bedrijven, dit geldt bovendien ook voor het landbouwbedrijf als zoodanig. De zware kleigrond eischt veel meer en veel zwaardere werktuigen en meer trekkracht als de zandgrond. M.a.w. de ambachtsman vindt in vervaardiging, reparatie en onderhoud van werktuigen etc. in Groningen meer werk dan in Drenthe. Bovendien — dit hangt weer gedeeltelijk samen met het geringer inkomen — is de arbeidsverdeling op het platteland in Drenthe nog veel minder ver voortgeschreden dan in Groningen. Al is Drenthe ook reeds ver van de gesloten familiehuishouding ver-

wijderd, de boer is daar nog in veel sterkere mate zijn eigen ambachtsman dan in Groningen. Niet zelden wordt een eenvoudige schuur door den Drentschen boer zelf gebouwd. Een Drentsche boer trekt zijn eigen voedingsmiddelen nog voor een groot deel uit eigen bedrijf, terwijl in Groningen de slager en niet zelden zelfs de melkboer aan de boerinnen vaste klanten hebben. Ook de aard van het bedrijf speelt een rol. In Groningen, met zijn eenzijdigen akkerbouw, worden groote massa's volumineuze goederen geproduceerd (granen, stroo, aardappelen, bieten), die alle onverwerkt het bedrijf verlaten en dus dienen te worden vervoerd. In Drenthe echter wordt en vooral werd het overgrootste gedeelte van de productie van het bedrijf weer in eigen bedrijf gebruikt, n.l. voor vervoeding en worden tenslotte veredelde en weinig volumineuze eindproducten afgeleverd.

Naast den landbouw hebben echter ook industrie en handel en verkeer beteekenis voor het scheppen van een breede basis in Groningen voor de plaatselijk verzorgende bedrijven en beroepen. Het is een bekend feit, dat de gemiddelde verdienste in de industrie en vooral in handel en verkeer, zoowel voor ondernemers als voor de arbeiders, belangrijk hooger is dan in den landbouw, met als gevolg, dat de verzorgende bevolking, die op een in industrie, handel en verkeer werkzame bevolking rust, veel grooter kan zijn, dan die, rustende op een landbouwende bevolking. Vandaar ook, dat in de

grooten steden de verzorgende bevolking naar verhouding zoo veel grooter is dan op het platteland. Voor de provincie Groningen beteekent dit, dat het hoogere percentage, dat industrie, handel en verkeer hier in het geheel van de „primaire” bedrijven en beroepen innemen, ook een grootere bestaansmogelijkheid beteekent voor de verzorgende bevolking.

Hier komt bovendien bij, dat in Drenthe het „primaire” bedrijf, dat naast den landbouw een groote rol speelt, vooral in het Zuid-Oosten — n.l. de turfgraverij — een zeer armelijk bestaan en zelfs veelal geen bestaan geeft, zoodat de verzorgende bevolking, welke kan rusten op de veenarbeidersbevolking, uiterst dun is.

Zou men in het kort het bovenstaande willen samenvatten, dan zou de conclusie luiden, dat Groningen de structuur heeft van een relatief rijke provincie, Drenthe die van een relatief arme. In het bijzonder wat Drenthe aangaat is het van belang, dat men zich dit steeds voor oogen houdt.

Het behoef nauwelijks gezegd, dat hiermede het economisch leven van Drenthe niet volkomen is gekarakteriseerd, doch zeker is, dat het een der meest essentiële kenmerken is, waarmee ieder, die den tegenwoordigen economischen toestand van Drenthe wil begrijpen en de ontwikkeling van dit gewest in de toekomst wil bevorderen, rekening heeft te houden.

Groningen, December 1941.

FERIA-TABLETTEN
gebruikt U voor de inmaak van
appelmoes, rabarber en
alle soorten jams. Geeft
60 procent suikerbesparing

„FERIE” • GRONINGEN

Een Meesterstuk

van inmaakkunst is elke pot
vruchten met „Feria” inge-
maakt. Elke pot is binnen 10
seconden gereed en geeft
bovendien 70% gasbesparing

**CONSERVEERENDE
INMAAKDRUPPELS**

Vraagt Uw winkelier prospectus met recepten!